

СЕНТОМАШАНИН

Лист за просвету, привреду и остале народне потребе.

Власник: СТЕВАН Л. ГАВАНСКИ	ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ.	Рукописи шаљу се на уредништво а новац за претплату а огласе на администрацију »Сентомашанина«	Одговорни уредник: ЂОКА РАДУЛОВИЋ.
	на $\frac{1}{4}$ годину 6 Кр. на $\frac{1}{2}$ године 3 » на $\frac{3}{4}$ године 2 »	Неплаћена писма не примају се. Огласи се рачунају по тарифи ако се више пута увршује рачунају се јефтиније.	
	Поједини бројеви 10 пот.		

НОВАЦ И ШТЕДЊА.

Чувај беле новце за црне дане, вели народна пословица. Тиме није казано да гледите да се на сваки начин обогатите, да приберете што више новаца, већ да се спремате за будућност, која је независна.

»Питаће старост где је била младост«. Овим је наш народ опет помислио на будућност. Ко у младости не ради и не чува, у старости ће доживети беду, и онда ће се горко кајати због своје лакоислене младости.

Где се не штеди, где се лакоислено троши ту долази беда, а наша пословица вели: *Када беда уђе кроз врата, љубав истрчи кроз прозор.* Сто примера сте доживели грозну слику и прилику где жена и деца немају ни шта да једу, ништа да обуку, док муж има с чим по цео дан да седи у биртији. Па каква љубав ту може бити према мужу и оцу!

Штедња се не састоји у томе, да стечемо гомилу новаца већ у томе да приход твој употребиш на оно, што ће у твојој кући створити задовољство и никад не смеш више потрошити ни филера него што имаш, нити смеш боље живити него што можеш. »Дуг

је зао друг.« Ко је дужан тај није слободан, тај није независан! Увек мораш знати, колико новаца имаш у џепу, онда нећеш у лудо трошити, јер знаш да не можеш више него што имаш.

Луда се хвали колико је потрошио на своје уживање и он пред лудима има и угледа. Паметан ћути, ради и штеди и не хвалише се ни шта ради ни шта има, јер он ради за себе и своје да пристојно живе и да не падну другом на терет.

Кога бирташ воли, тог жена мрзи. Ко бирташу вуче, кућу своју туче. Запамтите то Видели сте да и бирташ воли онога док има и троши и дотле им је и чешћи гост, и они га хвале. Али запамти то, да ће му они први окренути леђа чим утуче све и први ће га на сокак изгурати!

Сети се оне народне: »Неста блага, неста пријатеља« па никад немој трошити више и него што можеш и имаш, и сваке године остави по једну свотицу на страну да имаш блага, па ћеш онда имати и пријатеља. Радишу и штедишу воле сви, а распикућу ни његови рођени. Чувар и вредан потребан је сваком, лењивац и трошација ни деци рођеној.

»Јадан тужан на све стране дужан«, добро каже једна песма. Ко хоће да робује без пресуде, ко хоће да је несретан нека прави дугове. Новац је враг, каже наш народ, лако га добијемо, још лакше потрошимо а најтеже га вратимо! Кад га добијем, помогне ме, кад га треба да вратим он ме убије! Пазите дужника, он није ведра чела, увек је забринут, никад расположен. Зато штедите и не правите дугове! Ако немаш више од крунаша, једи проју и немој ни филер више трошити, немој да дугујеш, па ни оцу твојем!

Кобден вели ово: »Свет се дели на две групе људи: на оне који су уштедили свој новац и на оне који су га потрошили. Све куће, сви млинови мостови, бродови, сва велика дела која су учинила цивилизацију и срећу човечанства, дело је оних, који су знали штедити; докле они који су расипали своју снагу били су њихови робови. Природа и Провиђење су хтели да тако буде до века. И ја бих био један од најгорих варалица, када би обећавао ма коме сталезу људи успех помоћу неопрезности, безбрижности и ленчарења!«

Нема човека на свету, који немо-

ПОДЛИСТАК.

Шта нам се у друштву пристоји чинити а шта не пристоји?

Да би се човек могао сложити с човеком мора пазити да не чини, што би другом било неугодно. Ко на то не пазити, тога не трпе људи, па није пристао онда ни у једно друштво. А ко ни за какво друштво није, не може се рећи, да је добар човек. Вук неће друштва. Човек тек не може живети као каква звер, у друштву човек постаје питомији, јер човек човека мекша. Па онда је зло, велико зло, за мајстора и трговца, кад га друштво не воли. Ко ће пазити код човека, који за људе не мари.

Није опет ни друштво свуда једнако. Дружчије се живи у пољу, дружчије у селу, а сасвим дружчије у граду. Какво место, онаки обичаји. Ко хоће да живи у граду, ваља да зна обичаје градске. Особито деца, која се спремају за какав занат, ваља да знају, шта им у граду приличи чинити, а шта не приличи. Која деца иду у град на занат, не могу она ту у кући господара свога живети онако, како су

живела код куће у селу или у пољу. Што се пре она привикну на градски ред, то ће их већма заволету у кући, у којој су, те у свему лакше ће им бити. Лако је рећи, држи се реда, али не може свако знати, у чему је тај ред.

Олакшано нам је много, кад знамо, чега нам се ваља чувати. Да бисмо олакшали свакоме, да у друштву не греши, ево овде ћемо редом изнети од чега се где и како ваља чувати.

Чистоћа тела. Што човек чистије држи тело своје, тиме он све већма утврђује здравље своје. Што је човек чистији, поред здравља, још је другим људима угоднији. Ко се неће згадити на нечиста човека? А тешко ономе, од кога свет отпљува. Зато не треба сапун штедети особито зајутра и у вече пре легања. Ко је на занату већином се напрашаи и умрља у раду, те не треба онакав да легне у постељу. Неопран лећи у постељу и нездраво је и гадно је. После сваког јела ваља добро испрати уста. Није мала невоља кад се кваре зуби. А зуби се најпре почне кварити, кад се не држе чисто уста. И још ваља пазити на нокте. Ко не пазити, да чисто држи нокте, добије заноктице.

2 Одело. Може одело бити од свиле и кадиве, па да је гадно, а може бити од нај-

простије материје, па да је лепо. Не лежи лепота у материји, него у чистоћи и уредности. Ма какво да ти је одело, гледај прво да га добро очистиш, пре него што ћеш га обући. Мило је човеку погледати, кад на оделу нема мрља, нема блата, нема труња и другог ђубрета. Сем тога, не треба да је одело распарано или да висе рите с њега. Што је распарано ваља ушити; што је подерано ваља закрпити. И да је на оделу закрпа на закрпу, опет оно одаје уредна човека, кад не висе дроњци, већ кад је све закрпљено. Ко уредно држи одело своје, тај диже себи важност међу људима, Уредна и чиста човека свако уважава. Сем тога, ко уредно држи одело своје тај штеди, јер му оно много дуже траје. Двојице кад купе у исто време ме одело и од исте материје, не траје им опет једнако. Дуже носи ко боље чисти и надгледа. Док се добро неочистиш и надгледа, да није где попустио конац, или да се није где поцепало, не треба одело обесити у орман. Кога видиш, да је неуредан у оделу, не може тај бољи бити ни упослу. Зато наш народ лепо каже: Погледајму на обућу, па га пуштај у кући. Кад се човек навикне на нечистоћу око себе, он онда занемари и чистоћу душе своје. Ко пазити на одело, тај ће пазити и на чистоћу тела свога, а то води здрављу.

же толико зарадити да пристојно, али најпристојније може живити. Ми не морамо имати оно без чега можемо бити, јер обично се због тога заглибљујемо у дуг. И кад хоћеш коме да позајмиш, дознај нашто ће новац да утроши, ако ће на оно што му није нужно недај му, јер ћеш му тиме само добра учинити.

Запамтите да новац није сврха за живот већ средство. Новац треба штедити да можеш живити, а немој живети да нагомилаш што више новца и да будеш богат. Богат ћеш бити ако о теби буду говорили, да си радио, штедио и умерено живио и увек био задовољан са оним што си имао и никад ниси тежио за већим! И мораш увек тежити да твојим животом пружиш пример како треба живети онима, који су пошли странпутицом. Ако ко тражи твоје помоћи, помози му, ма ти и геже мало било, и он ће се уверити да си ти зато у положају да и другом помогнеш што си штедио радио и умерено живио.

Да ли, и колико радимо на просвети народа?

Ако дубље загледамо у живот нашег народа како на просветном и културном, тако исто и на економском пољу, уверићемо се да кришом, тајно, заостајемо за културом и просветом других народа, а у економском погледу пропадамо материјално. Сви то видимо па ипак неки слабо, а неки баш нимало не размишља, шта је разлог томе и кад га дозна, да свом силом поради, да отклони те узроке колико може, који су сметња опадању и пропадању нашега народа. А ко је за овакав народни рад први позван? Ко треба први да изда поклич, на заједничко коло рада без обзира на политичка начела и убеђења, у којем ћемо помоћи и себи и своме народу? На ова питања није тешко одговора дати. За овај рад у првом реду позван је наш учени елеменат, а у који се рачунају сви они који се баве књигом и науком. Нема сумње, да учена класа треба да је пу-

3 На улици. Није здраво погнуто ићи. Што су груди већма истурене, то се лакше и боље дише. Зато у ходу ваља главу држати усправо рамена потиснути наатраг, да би се груди истуриле напред. И да се не каже, зна се, да старије ваља учтиво поздравити, скидајући шешир. На улици није лепо вкати на сва уста, смејати се из свега гласа и стати, да не може човек проћи путем. Ако има каква разговора, онда треба скренути мало у страну, да се не смета онима, који туда пролазе. Већ по ономе, како ко улицом иде, може се видети, колико је уредан и ваљан.

4. Како да се владамо према другим људима. Да ваља поштовати старије од себе, ко то још не зна? Али није довољно знати то, већ ваља знати, и како ћемо показати то своје поштовање. Наш народ има већ утврђен ред, како у кући дочекује онога, кога поштује. Ако ће да му да места за столом, посадиће га у горње чело, уврх софре. Ако је на улици, скида му први капу, а по градовима још кад иде с њиме припушта га с десне стране. Ако је да се где уђе, пропушта га напред.

5. Кад се улази у туђу кућу. Кад улазиш у туђу кућу прво добро очисти обућу. (Чини то и код своје куће, па ти неће пасти тешко, кад ти то чинити пред туђим вратима). Јави

тевођа и учитељ народа. Но изгледа, да код нас није баш тако. Наш учени елеменат, дакле: свештеници, учитељи, лекари, адвокати, виши чиновници и т. д. мало се брине за Просветни и културни, а најмање економски напредак нашег народа. Но не треба се томе нимало чудити. Зашто? Зато, што је многа учена класа из бољих, имућних породица, па сво своје знање и умење које је стекла књигом и науком употребљава на своју корист; мало их се тиче, што се око њих догађа. Ма све пропало, само нека је њима добро.

Сврха њихова је: господски живот, а после њихова живота, било како му драго.

Таквим животом и данас живи већина наших учених људи из бољих имућних породица, који нису ишли у школу што су жељни знања и науке, па да доцније у животу тим стеченим знањем и умењем буду вредни и корисни чланови друштва — но су похађали школе и више науке једино с тога, што је то обичај, и што се тек тада постаје „господин“. Има их до душе и таквих учених људи, чији траг детињства налазимо у колевци пуке сиротиње, но својом ванредном способношћу за извесне гране науке, својом вредношћу сврше науке, те заузму висока места, положај у друштвеном животу. Но љубав, њихово срце према народу и његовим потребама, остаје празно. Ови опет дању ноћу мисле, како ће доћи до што већег материјалног блага, а све занемарује, клони се онога, од чега користи нема; постане неки уображен члан више аристократије, који тражи, да му се сви клањају, а све мисли су му управљене једној мети: господском животу.

Просвета и култура народа је њему девета брига.

И црква, вера, народност, све су то само помоћна средства, да се доспе до што бољих положаја у друштву; све је то на језику само дотле док се њима могу користити, престане ли то траже други пут који ће им користи донети.

Мало је учених људи, материјално добро снабдених који се брину о даљем културном и просветном напрет-

се прво куцањем на вратима или звоњењем и чекај док ти се рекне, да је слободно ући. Док те не понуде да седнеш, не седи. Капу остави пре него што уђеш у собу. Немој ноге прекрстити, нити их љулај. У говору држи се мирно. Добро одмери сваку реч, пре него што је преваљаш преко језика. Што се каже: Испеци па реци, За сваку услугу не заборави рећи: хвала!

6. За столом. Не седај за сто, док се Богу ниси помолио. Богу се не мораш молити гласно, већ можеш и у себи. При јелу не треба сркати, да сви чују, нити устима мљескати коа прасе. Док се жваће не треба говорити. Кашику не треба целу обзинути, него наслонити на уста само врх, па онда изручити, а не гласно сркати. Ако чорбу ваља расхладити, хлади је мешајући кашиком а не дувањем. Не ваља при јелу турати нож у уста. Ако има из уста да се изваде коштице или кости, не вади то руком, већ прихвати кашиком или виљушком, па мене око таљира. Салвет нека ти је на коленама, да њиме бришеш руке и уста. Док се једе не чачкај зубе. После ручка можеш узети чачкалицу, али онда држи руку на устима.

7. Друге неуредности, Нити је здраво нити је лепо грискати нокте, чачкати нос, на сва

ку нашег народа. Мало имамо хармониски образованих људи, а од уплива који би хтели и умели схватити да културни и просветни напредак једнога народа, не зависи само од политичких прилика и неприлика.

Но не може бити по наш народни опстанак то питање споредне вредности, на којем ће културном и просветном степену бити наш народ баш у овим крајевима. Нама је преко потребно да јачамо и снажимо корен просвете нашег народа. Треба се већ једном манути политике, не треба држати да је она главна, а друго све споредно. Не мислимо да се политиком не треба баш ни мало бавити, требамо ми и таквих, који ће бити и на политичној стражи. Но имамо ми много поља, на којем би наша учена класа требала да покаже, да се брине, мисли и ради у корист народа. А како би то постигли? Дизање и ширење просвете књигом, приређивањем села и научних предавања, којима би се уносили здраве мисли у народ, својим радом давали пример да једино рад даје човеку праву цену и одликовање, да једино вредноћа и заузимање у разноврсним људским пословима даје човеку право на опстанак и напредак.

Треба већ једном да се споразумемо, поведемо смишљену акцију на свим просветним гранама нашег народа, да коракнемо лепшој будућности која нам се указује, а тиме се одужити дуга који је справо тражио од нас народ.

Ноћна екзекуција.

У наше уредништво дошао је одашњи грађанин Новак Бранков. Вармеђин, те нам је испричао случај што се догодило с њиме 24. о. м.

Он прича: Било је око 7. сати у вече, био сам већ легао да се одморим, јер сам и иначе слаб од боласти, кад неко закуца на моју капију, скочим и изађем, кад спазим код капије некога, одем и отворим врата, почеше улазити за мном у собу, те их набројим њи четворо: Др. Середи Адолф, адвокат, један кишбирев фалекаш, мој

уста зевати а не заклонити их шаком, и по земљи пљувати. Од пљувала по земљи ваља се одвикати већ и зато, што су по неким местима почели кажњавати за то. Пљувањем се прдноси зараза с човека на човека и с места на место.

8. Пушење Мање би глади било на земљи да пушења није Хиљаде (милијона) попуши се годишње по свету. А ретко да коме не шкоди дуван. Кад се умерено не пуши онда шкоди свакоме. А већ у младим годинама свакоме је дуван шкодљив. Може се рећи да се ту за скупе новце кулује отров.

Ко већ пуши ваља да пази да не вређа другога. Тако, не пуши кад се с другим разговараш, И кад се коме јављаш не држи цигару у устима. Идеш ли коме у походе не улази у кућу с цигаром. Никако не пуши у постељи, јер то нити је лепо нити је без опасности. Док се не добије допуштење у туђој кући не пуши.

Паметан човек већ иначе ће знати, на што ће све пазити да не буде друштву неугодан. Онда је изнесено најважније, што се не сме сметнути с ума никако.

син Милан и још један шантав, не знам га ко је био, но они ми рекоше да је судица. Изненадио сам се овој посети и нисам знао шта је. Др. Серањи ми је казао да не вичем, јер ће жандари доћи да ме вежу, ја сам ћутао на то, но како је било ладно, а ја још увек у кошуљи, пођем да обучем аљине што су биле на столицу, у тај ма дође мој син Милан и отме од мене оне аљине, а ја пођем рафу ди је висио овај пруслук што је на мени и капут, у пруслуку ми је било 260 круна, но чим сам обуко пруслук Др. Серањи повиче: fogjatok ја не знам мађарски али сам ово утубио. Чим је он то викнуо а мој син и кишбирив нападно ме и почеше ме давити и грести по лицу, ево и сад се виде трагови тега. Тад сам тек дошго к' себи и видео шта они оће, одупрем се њима али њих двојица ме припуше и отму од мене 260 круна у готовом.

Кад су они ово радили, гледали су моји укућани Младен Бранков и кћи му, и нису смели да се макну.

Кад је новац био у њиним рукама Др. Серањи је показивао овом Младену новце, да види колико је, но он му је рекао: не знам ја зато, мене се не тичу новци.

После овог су отишли и однели новац, а овог човека оставише.

Тако нам ето исприча он овај свој доживљај.

Сутра дан био је овде државни тужилац који је наредио г. бележнику да узме записник са овим човеком и да га пошаље у Н. Сад. Г. бележник је ово учинио и ствар је сад у судским рукама.

Ми износимо онако ствар, као што је сам човек приповедао, а за истинитост, тога остављамо суду, који ће своје мишљење и суд о томе донети.

Чујемо, да је Др. Серањи на једном месту претио да ће покренути преску парницу против »Сентомашина« ако ово изнесемо на јавност.

Ми му са своје стране велимо: Нека се он чува, да се ово судски не утврди, јер ће иначе добити још много лепших ствари, које му неће никаква добра донети.

Вести из места.

Родитељска непажња. Милош Срданов заклао свинче и као обично што нам људи раде, донео мало ракије као понуде. Где је он оставио стакло са ракијом где није, мали му синчић Драга, дете од 5 година, довуче се до ракије и толико се напије, да му позли. Отац му Милош понесе га колима лекару, но на путу умре.

Овај случај је пријављен одмах државном тужитељу и у четвртак 25. децембра био је он и судица на лицу места, где су дете парали да виде узрок смрти.

Ето докле доведе непажња родитељска. Да му ракија отргне из загрљаја одрањено дете, и још ће и пред судом одговарати.

Пазите родитељи на своју децу и чувајте их, особито им не дајте никаквог пића, јер то је отров и за људе а не за децу, српска пословица добро каже: више је људи померло од јела и од пића него од глади и жеђи.

Избор ђакона. Свима је нама познато, да ђаконско место политична

општина издржава. Зато је црквена скупштина лањске године закључила, да се упути молба политичној општини да ђаконску плату повиси.

На то одбор црквене општине, до данас није учинио, већ једноставно меће на дневни ред повишицу плате ђакону. Да ли је ово оправдано? Имали смисла силом узимати себи трошак на врат? Прво би се имао извршити закључак скупштински. Небудели општина хтела молбу уважити, тек онда може бити говора о повишици ђаконске плате у црквеној општини. И када се ово питање сасвим расчисти можемо прећи на распис стечаја на ђаконско место.

Но наш поп-Миливој жури, ваљда опет хоће какве смицалице? Видеће мо.

Скупштина Сентомашке Српске православне црквене општине. Наша црквена општина сазвала је скупштину за 16. (29.) децембар 1913. са следећим дневним редом:

1. Избор 3 члана за оверовљење записника.
2. Избор 4 члана за прегледање завршних рачуна за 1913.
3. Извештај црквеног одбора.
4. Извештај школског одбора.
5. Извештај школског управитеља.
6. Завршни цркв. општински рачуни за 1912. год.
7. Завршни рачуни закладе Васе пл. Николића за 1912.
8. Завршни рачуни закладе Новака Голупског за 1912. год.
9. Завршни рачуни закладе Маце Алексијевић за 1912. год.
10. Завршни рачуни осталих мањих заклада за 1912. год.
11. Прорачун црквене општине за 1914. год.
12. Прорачун закладе Васе пл. Николића за 1914. год.
13. Распис стечаја на ђаконско место и повишица ђаконске плате.
14. Молба 3 учитељице за повишицу огреварине.
15. Награда Миладину Туторову за сувишан број деце у школи му 1912/1913. год.
16. Избор 4 упражњена места у цркв. одбор.
17. Избор 5 упражњених места у цркв. скупштину.
18. Предлог цркв. одбора, да се на земљи закл. Маце Алексијевић подигне салаш.
19. Евентуални предлози.

Вести са стране.

Двадесетпетогодишњица. Чланови српске народне позоришне дружине издали су овај позив: Част нам је известити Вас, да ћемо ми, чланови и чланице српске народне позоришне дружине прославити двадесетпетогодишњицу глумачког рада нашега друга Св. Стефановића, на дан 20. децембра 1913. (2. јануара 1914). Том приликом престављаће се комад »Бидо«, у коме ће наш драги нам друг приказати своју омиљену улогу »Максима« По одобрењу Управног Одбора Српског Народног Позоришта чист приход од те представе иде у корист слављеника. Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Срби у Америци, 30 хиљада наших Американаца спремају се да се

отуда врате и да се населе у новоослобођеним крајевима. Махом су то људи из кршевитих крајева, где се не може живети, те и немају на шта да се врате у своја стара села, а овако ће се спасти да не пропадну у немилој Америци.

Читамо да је такав исти велики покрет и међу американским Хрватима, да се и они населе у нове крајеве, и да ће се и њима учинити највеће олакшице, исто онакве као и Србима. Земље има врло много, која управо чека вредне, разумне руке. Земља је уз то управо одлична.

Нове српске земљорадничке задруге. Где људи виде шта је добро, и зажеле да га имају, онде оснивају српску земљорадничку задругу. Српска земљорадничка задруга показује, да је онде народ просвећен, јер само просвећен народ удружује се и збија се, да би постао јачи. Откако се знаде за Словене, они, су а особито Срби, тежили да живе у заједници. Зато нама не треба онолико труда колико другим народима, да би основали задругу. Управо било би од Бога грехота, а од људи срамота, кад би се ми у томе занемарили. Још ваља имати на уму, да је задруга најбоља обрана целог народног живота нашег.

Из дана у дан све више прогледава наш народ и увиђа од колике му је користи задруга, па су то видели и ратари у селу Јасенашу (беловарско-крижевачка жупанија), те су основали и они српску земљорадничку задругу.

У управном су одбору: Буро Ашкета, уједно председник задруге; Дмитар Јефтимија, уједно заменик председника; и онда Рада Раић, Јандрија Белајац и Исајло Јефтимија. Пословођа је Раде Мрмош.

Да наше задругарство напредује, и да је наш народ већ осетио сву корист и добро, које у задрузи може постићи, види се и по томе, што по неким нашим већим местима у Бачкој и Банату има више задруга, јер једна задруга не може обухватити све оне ваљане и честите људе, који желе бити задругари. У Великој Кикинди, том највећем српском месту у Угарској, основана је заузимањем напредних људи и родољуба и пета српска земљорадничка задруга.

У управном су одбору: Богољуб Симић, у једно председник задруге; Аца Видицки, уједно заменик председника, и онда Стева Симић, Тима Адамов и Ива Ђомпарин старији. Пословођа је Миливој Сивчев.

Ево и новоосноване српско земљорадничке задруге. И у Ступовачи (беловарско-крижевачка жупанија) Основана је задруга.

У управном су одбору: Миле Радаковић, уједно председник задруге; Стеван Миличев, уједно заменик председника, па онда Миле Тулековић, Стеван Кранчевић и Јово Гвоздић. Пословођа је Милан Савић.

Народ прогледава и види, да је земљорадничка задруга за нашег ратара најбоља обрана у сваком погледу. Ако тако наставимо и оснујемо земљорадничке задруге свуда, у сваком српском месту, онда ће наш народ до бољег и напреднијег живота доћи и осигураће свом потомству срећнији живот и за себе и за своју децу, и за даље потомство.

Поздрављамо новоосноване задруге и желимо им срећан рад!

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Половине године прошло је од како излази нам лист «Сентомашанин». Претплату ваља слати «Уредништву» овога листа, или г. Милану Бошњаковићу трговцу у месту. Цена је на челу листа.

Молимо поштоване претплатнике да изволе подмирити досадању претплату, и на даље да је обнове.

Ми смо нашим листом гледали, да задовољимо наше поштоване читаоце, увек смо заступали опште интересе, па и у будуће држаћемо се тога правца.

Наше мештанске прилике ће мо износити увек стварно, и о њима јавно расправљати без пристрасности.

Уредништво.

Здравље.

О ПРОВЕТРАВАЊУ СТАНОВА.

(Свршетак.)

Проветравањем изазива се и кретање ваздушне масе: дисањем и ложењем загрејани ваздух струји напоље, а у собу продира свеж ваздух. Ако је ово кретање ваздуха јаче, онда ми то осећамо као промају. Јако струјање ваздуха за осетљиве и слабуњаве особе није пријатно, шта више промајом изазвано живље испиравање коже може дати повода назебу у таквих особа. При свем том, ова плашња, понекад и оправдана, не треба ни у којем случају да задржи од снажног проветравања. Људи осетљиви на промају нека се уклоне за време поветравања у какву другу просторију.

Али како се у наше доба уопште подижу куће, и у затвореним просторијама постоји непрекидно мењање ваздуха, што се обично не опажа, јер се лагано збива; струјање ваздушно, које има најмању брзину од пола метра у секунди, не може се јасно ни осетити.

Ма како да се врати и прозоаска крила добро затварају, ипак између ових покретних далова и оних сталних, за које се крила утврђују, постоје рамаци, кроз које стално продира ваздух, кад јаче кад слабије. Према томе се и размена спољашњег и унутрашњег ваздуха, коју ми не опажамо, стално врши кроз малене и узане пукотине и размаке у вратима и прозорима, као и кроз шупљикаве опеке, из које су и сами зидови саграђени. Да кроз пукотине на прозорима и вратима доиста продира ваздух, лако је уверити се; кад напољу дува јачи ветар, онда се код прозора и врата осећа како ту ветар пири. Има људи, коју ту промају не трпе и онда, нарочито у зимско доба, ивице од врата и прозора поставе окрајцима од вунене тканине, те тако спрече свако продирање спољашњег ваздуха у собу. То се не може одобрити, кад се има на уму, од колико је вредности обнављање ваздуха по здравље. Према оном што мало час наведосмо, природном проветравању квоз прозоре, врата и зидове, јаче су изложене оне стране домова, које су окренуте страни са које вбично ветар целе године дува.

Ово стално продирање ваздуха у затворене просторије може бити у неколико и довољно за ознављање ваздуха, ако је потрошња ваздуха ограничена на мали број становника. За затворене просторије рачура се на једну здраву особу простор од 20 куб. мет. ваздуха, те да ова запремина ваздуха буде довољна за дисање. У становим с пространим и високим собама, с великим вратима и прозорима и кад су такве собе уз то још и све увек отворене преко дан и преко ноћ, количина ваздуха у њима, пред помену тог проветравања, довољна је за дисање и нама велике бојазни, да ће се брзо кварити. Али када више чељади живи у једној затвореној просторији, а она није ни довољно пространа, и пошто се у таквој просторији ваздух уопште лако квари не само дисањем ове чељади, но и грејањем и осветљењем стана, онда настаје неопходна потреба, да се такав стан чешће проветрава отварањем прозора, нарочито у зимско доба. Не треба се бојати, да

ће се због тога соба исхладити: напротив, чист и свеж ваздух чини, да се топлота у соби опет брзо поврати. Из хигијенских разлога не могу се одобрити дупли прозори, као ни облозима превучени или масном бојом премазани зидови, јер они у великој мери спречавају продирање ваздуха.

Где природно проветравање није довољно за просторије, одређене за велики број људи (касарне, школе, гостионице ит.д.), и брзо уношење свежег ваздуха кроз прозоре не да се извести, онда тт помажу само нарочите направе за овај посао (вентилатори). Овим направама задатак је, да се непрекидно уклања покварени ваздух из таквих просторија, а уноси у њих свеж ваздух споља.

СЕНТОМАШКА ПИЈАЦА.

Извештај 6. (19. децембра) 1913. год.

Житна пијаца.

Пшеница нова по мц.	К. 20.40
Кукуруз нови	„ 10.80
Зоб „ „	„ 11.60
Јечам „ „	„ 13.20

Свињи.

Свињи мршави	К. 1.10 п
» дебели	» —.94 »

П. н.

Част ми је п. грађанству учтиво известити, да ми је стигла Србијанска

„Буковичка“ вода која је због пријатног куска свуда обљубљена.

Ни једна кућа нетреба да је без Буковичке воде.

Ко купи више флаша попушта дајем.

С поштовањем
Душан М. Димитријевић
гостионичар.
СЕНТОМАШ.

Прва српска радња готових мушких, женских, дечјих одела и мушких шешира

БРАЋА РАДУЛОВИЋ

РАДЊЕ:

Сомбор.-Ст.-Бечеј.-Т.-Ковин.

НАРОДНА КРЕДИТНА БАНКА

ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

У СЕНТОМАШУ.

У КУЋИ г. БОРБА БЕКИЋА.

Прима улоге на штедњу и укамаћује са 5½% веће и сталне улоге по 6%
Издаје хипотекарне зајмове на непокретности куће и земље.

Штампариа Световара Маринкова у Сентомашу.